

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
17 August st. v.
Dumineca 29 August st. n.

Va esi joi'a si duminică'a.
Redactiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 62.

ANUL XVI.
1880.

Pretul pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Români'a 2 galbeni.

Ole Bull.

Publicaramu în nrl trecutu scirea, că marele artistu în violina, Ole Bull, a încetatu din viața. Ieta acuma punemu sub ochii cetitorilor nostri și portretul seu.

Cu ocașiunea trecuta i scriseramu și biografi'a, acuma dăra avemu numai puțin de adausu. Vom spune, că numele lui întregu a fost Ole Bornemann Bull. Ier încât priveșce jocul lui, constatâmu ierasi, că desteritatea lui în tehnica a fost admirabila. El jocă dupa manier'a lui Paganini, și în așa numitele „tours de force“ eră neasemenabilu. Deosebit escelâ în siguritatea flageolet-elor, în temerariile fuge musicale, în prinseiturile duple, în arpeggie, în staccato și în jocul cu mai multe tonuri, precum și în fugele de octave, în iutel'a estraordinara a șcalilor chromatiche.

Înse i placea bizarul și nu eră lipsitu de boldul de a produce efectul!

Îsi compunea program'a produțiunilor sale mai de multe ori din compozițiuni proprie, cari i oferiau ocașiune să se presinte înaintea publicului cu totu talentul seu. Dar nu tôte compozițiunile lui au unu pretiu musicalu mai înaltu.

Densul a fost la începutu clericu, și numai succesul ce a dobânditu la unu concertu îl îndemnă să parascesca acea cariera, spre a luă în mâna violin'a, ca să stôrca cu ea aplausele lumei întregi.

A bolitu mai multe luni, înainte de a fi muritu. La môrte a fost de 70 de ani, înse înca înainte de a muri eră cu totu neputinciosu, căci viața-i plina de sguđuri trupesci și spirituale i sdruncină sănătatea și îi slabi cu totu puterile.

I. H.

Ole Bull.

Doine populare.

— Din Transilvania. —

Nu su pe ceriu atâte stele,
Câte dicu de mine rele;
Nu-i pe ceriu atâta noru,
S'astupi gur'a tuturor.

*

Dómne nu da mândrei bine,
Pân' ce nu siede cu mine;
Nu-i da, Dómne, nice reu,
C'a fost sufletasiul meu!

*

Calul suru, baditi'a suru,
Blastemá-l'asiu, nu me 'nduru;
Calul albu, baditi'a albu,
Blastemá-l'asiu, dar mi-i dragu.

*

Vai de mine, ce se facu,
Ca mi-a datu dorul de capu,
Si mândr'a nu-mi cauta leacu?!

*

O! bade, paunu ca tine,
Nu sciu nume cum ti-asiu pune?
Eu ti-asiu pune „uritul“,
Da-mi esti dragu ca sufletul;
Si ti-asiu pune „dragostea“,
Me temu că te-i prě tiné!

*

Superatu-i omul, Dómne,
Când se eulca si nu dórme,
Si-ar mánacă si nu-i e fóme!

*

Bere-asiu apa din isvoru,
Din guriti'a cui mi-i doru!

Ion Porutiu.

Misteriul Noptii.

— Romanu, de *Claire de Chandeneux*. —

(Urmare.)

— Ori ce sě se 'ntěmple, eu nu voi mai parasí fetiti'a, care de când . . . mama sa a pațitu acea nenorocire, se afla lângă mine.

— Íti multămescu de îngrigire în numele finei mele, — țise Pascal, mergěndu înainte lui Laurent care se apropiá de el.

Děca întimpinarea proprietarului fabricii de sticla a fost rece; dėca salutarea Sabine-ei a fost lipsita de sinceritate și a nisuitu sě-si ascunda cu cuvinte lingușitóre recel'a: apoi portarea lui Laurent a fost și mai batetóre la ochi.

Ai fi cređutu, că mân'a rudei sosite dela Paris arde pe a lui Laurent, atât de iute și-o retrase acela.

— Iubite Laurent, conțezu multu pe tine, — i țise Pascal, fără a-si fi datu multa importantia cuvintelor; cunosci ținutul și legaturile Ismérie-ei și aceste potu sě-mi aduca mare folosu.

— Te înșeli, Pascal, dėca te rađemi pe mine și pe esperintěile mele. Eu nu sciu nici unu cuvěntu din lucrurile dnei Morin, despre cunoscintěile și confusiunile sale de bani, și nu potu sě-ti dau de fel nici o deslucire.

Pascal veđu de ajunsu din tonul, cuvintele și mi-

mic'a lui Laurent, că acela nutresce ura față de Ismérie. Renunță dara la speranță, că Laurent pôte sě-i dea mâna de ajutoru în scrutările sale.

Dn'a Morin nu a fost iubita, sěu dóra a fost chiar urita în casa. El putu sě vedea acest'a apriat din primirea ce i se facu. Dar el sciea, că inđesert va caula între locuitorii fabricii de sticla, și mai ales între barbati, amicia și ajutoru datu cu placere.

Nu voimu sě descriemu cu de-amenuntul desbaterile acestui procesu criminalu, care peste câteva țile se începú la Grenoble.

Romanurile cari se ocupa de procese criminale au publicul lor deosebitu. Noi nu scriemu pentru acestu publicu. Și dėca sântemu siliti a țině câtva timpu pași cu mersul justiției, facemu acest'a numai pentru că înțelegerea celor urmatóre face acest'a indispensabila.

X.

„Procesul Morin“ de siguru facea șgomotu mai mare și la Paris, de cumva acolo evenimentele politice nu absorbiau atențiunea publica. Deviniá o „cause célebres“ în înțelesul cel mai strimtu al cuvěntului.

Điarele mari din Paris, cari isi consacrau tóta atențiunea pentru evenimentele politice, nu tramisera la Grenoble raportorii lor dela tribunale.

În provincia înse procesul stěrní mare iritațiune și publicul așteptá în tóte țilele, că vr'o întěmplare va scóte la lumina nevinovați'a deplina a veduvei.

Opiniunea publica erá pe partea ei; dar faptele vorbiau în contra.

Astfel desbaterile promiteau a fi fórte interesante.

Înse opiniunea publica în câtva se înșelá în purtarea Ismérie-ei, încát adeca biét'a femeia nu pași înainte tribunalului cu unu curagiú atât de neclatinatu, precum multi așteptara.

Atitudinea Ismérie-ei erá corecta, plina de demnitate, dar fránta. Ea na acusá pe nimene, nu dicea reu despre nimene, nu se vaetá. Dens'a relatá faptele, precum le-a veđutu petrecěndu-se, în legatur'a lor misterioasa.

Sustinu cu positivitate, că nu cunóșce pe Isac Keifer, pe care numai de câteva ori l'a veđutu pe stradele Vienne-ei; ier legatura de bani cu usorarul nici odata n'a avutu.

Nu fu în stare sě esplice furtul; povesti simplu, că a gasitu cass'a deschisa și că ce hotarire a condus'o la pescariul.

Când se rentórse de acolo, auđi unu strigatu de ajutoru, numai decát merse spre direcțiunea vocei; într' aceste pe neașteptate cineva l'a împunsu; totu ce sciea erá, că atacatorul ei n'a fost nici innaltu, nici robustu.

Nu putu sě dicea mai multu.

Espunerile martorilor asemenea nu deslucira detaiurile uciderii.

Teranul, carele sustinea, că de pe malul celalaltu al Rhóne-ei a auđitu niște vorbe vehemente, pe cari din când în când vėntul le transportá la densul, nu auđi țipetul de ajutoru, care în fasiunea Ismérie-ei jucá unu rolu atât de mare. Dóra tocmai în momentul acela vėntul a dusu vocea în nalta direcțiune.

Famili'a pescariului nici la pertractarea finala n'a đisu mai multu, decát ce conțineau processele verbale ale investigațiunii. Pascal nu fu în stare a scóte dela ei desluciri mai speciale. Acesti ómeni saraci și simplii scieau atât de puçin.

Venindu rėndul familiei Forster, în publicu se escá unu murmuru viu. Proprietarul fabricii relatá ceea ce a veđutu și espiratu; nu o acusá, dar nici nu nisui sě ușoreze pe Ismérie. Dupa parerea lui talhariul a pututu sě fía numai o persóna versata, care cunosccea secretele

incuiatōrei cassei, și putū sē deschida încuiatōrea, fără d'a o vatemă.

El nu voi sē acuse pe dn'a Morin fără probe, de ȃra-ce, precum ȃcea, credea cā jun'a femeia este impiegat'a cea mai onestă în fabrică.

Acēsta declarațiune cu reserva făcū impresiunea cea mai penibilă asupra publicului, care vedea în fasiunea lui Forster, cā e deplin convinsu despre faptu, înse nu voiesce sē acuse pe nefericit'a femeia.

Laurent respunse în tonu neplacutu și iritatu la întrebările președintelui, declarându, cā nu scie nimica din totu casul acesta, și cā nu pȃte sē deie parere despre o atare impiegata a fabricei, cu care n'a avutu nici o legatura.

Și când președintele a voitu sē afle dela dēnsul cel pușin atȃta, cā ce parere are despre acusat'a, tinerul respunse sec numai atȃta:

— Numai atȃta potu sē ȃicu, cā dn'a Morin nici odata nu s'a adresatu cȃtra mine pentru împrumutu.

Acēsta declarațiune făcū asupra publicului impresiunea fulgerului.

Așȃ dara dn'a Morin avea datin'a sē contracteze împrumuri... Și cȃtra cine se adresă pentru împrumuturi?

Doi oficiali ai fabricei de sticla spusera, cā pe timpul bȃlei îndelungate a lui Morin, Ismérie a cerutu dela soȃiele lor în împrumutu cam o suta de franci. Înse dēns'a, de și încet și cu greu, a platitu întrȃga sum'a acēst'a.

Dupa acēsta președintele dispuse sē se întroduca unu martore, care se nscintȃ în momentul din urma.

Martorul nou fu întrodusu, și dēnsul pași în sala cu ochi schintȃitori. Prim'a lui privire, în care se reflectȃ mȃn'a și maliȃia, cađū pe Ismérie; apoi se n-tȃrse cȃtra judecatoria, înaintea careia se aplecȃ cu umilintȃ.

— Justin Reboux, dta ēnsuti ai poftitu sē fȃ ascultatu. Spune ce ai sē ȃici? — ȃise președintele.

Numele lui Justin Reboux deșteptȃ mare interesare în publicu. Toti se redicara de pe scaunele lor, sē pȃta vedē mai bine pe martorul, cȃci toti scieau, cā la începutu banuiel'a cađū asupra lui Jusin Reboux.

Impresiunea ce făcū în publicu nu fu favorabilă; dar cu atȃt mai nefavorabilă fu relatarea lui pentru acusat'a.

— Nu vreu sē vorbescu reu despre dn'a Morin, — începū el cu bunavointȃ faȃiarita; de și dn'a Morin la începutu a voitu sē me tȃrseca pe minē pe banc'a acusatilor. Dar i-a parutu reu de fap't'a sa, deci despre acēst'a n'am sē vorbescu mai multu. Numai atȃta vreu sē observu, cā repausatul barbatu al ei mai de multe ori s'a adresatu cȃtra mine pentru împrumuturi. El a avutu niște datorii din tinereȃe, pe cari n'a cutezatu a le spune soȃiei sale. Biēt'a femeia, când i-a muritu barbatul, ȃeu a plȃnsu de ajunsu... credu cā a platitu tȃte datoriiile barbatului ei. Ast'a i-a cađutu greu bieteii, dar nimene n'a sciutu.

Acēsta aperlare la aparintȃ fu predată cu atȃta rafineria, încȃt unu fiuru rece trecū prin corpul Ismérie-ei.

— E adeveratu acēst'a? — o întrebȃ președintele.

— Da, — ȃise Ismérie; — mi-am ținutu de datoria a susținē onȃrea barbatului meu.

Prim acēst'a dara s'a constatatu, cā dn'a Morin a avutu datorii, despre cari pȃn'acuma nimene nici n'a visatu.

Frumseti'a Sabine-ei Forster făcū efectu generalu, când se duse înaintea președintelui, sē probeze din totu sufletul și cu voce emoȃionată nevinovȃtȃ Ismérie-ei Morin, și sē accentueze încrederea ce are într'ēns'a.

Ea spuse, cā crede incapabilă pe acusat'a, ca sē se atinga de banii stapȃnului ei, și și mai capabilă d'a putē sē sevȃrșesca vr'o ucidere.

Domnișȃr'a Forster vorbi serios și fără esitare, de și din cuvintele ei lipsiȃ caldur'a. Vorbele ei mesurate, dar pronunȃte ca convingerea sa, erau fȃrte favorabile pentru cassaritȃ parintelui ei.

Ea propuse cu isteȃime multă caus'a astfel, cā nu simpatȃ ei faȃia de Ismérie i dictȃza acēst'a, ei convingerea sa se n'temeieȃza pe fapte, pe cari scie sē le cumpenȃsca cu superioritatea mintii sale.

Judecatorii o ascultau cu placere; iȃr publicul o priviȃ cu bucuria.

Sabine se rentȃrse la locul ei, însoȃita de unu murmuru de placere; toti admirau frumseti'a și mintea ei.

Josette, subret'a ei, care urmȃ nemijlocitu dupa Sabine, făcū o relatare binișȃr lipsita de colȃre, ceea ce înse nu se reducea la ēnsusi fap'tul, dar pe neașteptate dete o direcțiune nȃuȃ desbaterii.

— Nu scie nimica, n'am auȃditu nimica, — ȃise Josette; — de și mi-ar fi placutu sē aflu ceva din domnișȃr'a Sabine, care pe timpul când s'a sevȃrșitu crim'a, se scaldase în Rhȃne; dar fiindu cā domnișȃr'a nu mi-a împarteșitu nimica, nici nu am nimica de spusu.

La aceste cuvinte în sala se escȃ sȃgomotu.

„Domnișȃr'a s'a scaldatu în Rhȃne pe când s'a sevȃrșitu crim'a“. Ce va se ȃica acēsta afirmațiune îndresnȃtia? Nimene nici nu cutezȃ sē cugete asta.

Sabine simȃi numai decȃt, cā viforul se ndreptȃza spre persȃn'a ei, și cā o va zdrobi, de cumva nu va putē sē stea locului cu curagiu neclatitu. Trebiȃ sē împedece cu ori ce prețtu, ca Laurent sē fia chiamatu încȃdata înaintea judecatoriei. Laurent nu mai putea sē fia capabilu d'a suportȃ o ascultare.

Președintele rugȃ pe Sabine, sē mai respunde la cȃteva întrebȃri.

— Dta, dșȃra, în sȃr'a când s'a sevȃrșitu crim'a ai absentatu din fabrică?

— Da, domnule!

— Și ai fost pe țȃrmul Rhȃne-ei?

— M'am scaldatu în Rhȃne.

— Cam pe timpul când s'a sevȃrșitu uciderea?

— Probabilmintē, mai de graba cu cȃteva minute.

— N'ai auȃditu nimica?

— Nimica.

— N'ai vedutu nimica?

— Nimica.

— Nu ai întelnitu pe nime?

— Pe nime.

— Putere-ai sē areti precis locul unde te-ai scaldatu?

— Da. Am intratu în riu vis-ȃ-vis de balconu și am notatu în jos cȃtȃva metri. M'am simȃtitu atȃt de bine, încȃt — prin esceptiune — am remasu timpu mai îndelungatu în apa. Dar în tȃte țȃilele faceam acēst'a.

— Așȃ dara dta n'ai observatu nimicu estraordinaru?

— Arare ori mi-a facutu scald'a atȃt de bine ca în sȃr'a aceea. Numai aceea me neliniscȃia, cā aveam a me rentȃrce tȃrșiu acasa, și puteam sē deșteptu pe parintele sȃu frate-meu, cari în timpul acesta au datin'a sē dȃrma. Dar parintele meu încȃ erȃ deșteptu, camerier'a mea me așteptȃ ca totdeuna, iȃr pe frate-meu nu-l deșteptai din somnu.

Președintele nu aflȃ necesariu sē adreseze mai multe întrebȃri Sabine-ei.

Ea isi jocȃ fȃrte istetiȃ rolul. Nimene nu se ndoiȃ de ceea ce ȃicea.

(Va urmȃ.)

S A L O N U

Calindarul septemănei.

Ziu'a sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbatorile.	Sorele	
				resare	iapune
Dumineca	17	29	Mart. Miron.	5 17	6 43
Luni	18	30	Mrii Floru și Lauru.	5 18	6 42
Marti	19	31	Mart. Andreiu ost.	5 20	6 40
Mercuri	20	1	Prof. Samuil.	5 23	6 37
Joi	21	2	Apost. Tadeu.	5 25	6 35
Vineri	22	3	Mart. Agatonicu.	5 27	6 33
Sâmbeta	23	4	Mart. Lupu.	5 28	6 32

Padurea Năgra.

— In Biharia. —

Comitatul Biharia, seu mai bine „țăr'a Bihorului“ este plina de frumuseti naturale. Mai ales partea ei de cătra Transilvani'a ofere caletorilor desfetarea cea mai placuta. Inse și vinu s'e o ved'ia multi — straini, căci cei de acasa nu-si pré dau ostenéla a o cunósce mai de aprópe. Dar asta e o regula generala, ceea ce avemu nu ne mai intereséza asá tare, ci nisuimu a vedé altele. Ómenii de p'áice se ducu in țeri straine, ca s'e ved'ia pe acolo regiuni frumóse, și nu-si aducu aminte, că ceea ce cauta cu atáta truda in strainetate, gasescu atát de ușoru áice acasa la ei.

Căci in adevér, cel ce vré s'e ved'ia locuri romantice, vâi frumóse, paduri seculare, munti gigantici, stánce admirabile, cascade suprinđetóre, panorame pitoresci, prospecte încántátóre: n'aré s'e se ostenésca pâna la Elveți'a, căci tóte le are in abundanți'a áice in comitatul seu, la departare numai de câteva óre.

Ori încatrău iesi din Oradea-mare cătra Transilvani'a, pretotindene ochii remănu farmecati și încántati. De apuci drumul spre Tinca, valeda Crișului negru iti ofere posițiunile cele mai dragaláșe; la Tinca te astépta niște băi, unde dai de unu publicu frumosu de dame; mai apoi te chiama muntii Belului cu fabric'a lor de sticle și cu nenumeratele sale frumuseti pitoresci.

De mergi spre Beiușu, iérasii te întimpina in cale niște băi, și de acolo calea te conduce prin regiunile cele mai pitoresci, pâna ce ajungi la Beiușu, ce este încungiuuratu de munti ca tabloul într'o cadra stralucita.

Și déca iti îndrepti drumul spre Clușu, lini'a ferata iti dá ocașiunea s'e se delectezi in valeda Crișului repede, o vale ce te suprinde cu multímea posițiunilor sale vrednice de penelul artistului, și ajunsu între stánce admiratur'a ce chiar in drumu ti-a așeđatu o recoritóre cascada și te inchini geniului omenescu, care p'acolo și-a croitu cale pentru civilizațiune.

Și in urma, déca pornesci spre lunca, spre părțile Margitei, o vale dragaláșa te primesce 'n brațele sale și te conduce iérasii la munti, iérasii la locuri de desfetare, unde ochii întinerescu, spiritul se 'nalt'ia și întrég'a nóstra fiintia se simte transportata in o lume ideala...

Și tóte aceste părți sânt locuite de români, pretotindene poti s'e mergi cu limb'a romána; ori unde, vâile resuna de doine române și ecolul din munti repeta bucinul ciobanilor români. Iéta motivul duplu, pentru care imi place s'e parasescu din când in când orașul, ca s'e iesu in acei munti liberi, unde corpul și spiritul se recreéza dimpreuna.

Dilele trecute iérasii avui ocașiune a face o asemenea escursiune. O mica societate, la care luai și eu parte, și-a alesu de escursiune unul din aceste puncte, și anume o parte din valeda Crișului repede. Numai o parte,

seu dóra nici atáta, căci adevérat'a ținta a escursiunii nóstre n'a fost acésta vale, ci unu delu din drépt'a ei, delul numitu Padurea Năgra.

Pâna la Aleșdu puteamu s'e întrebuintămu calea ferata, căci calea spre Padurea Năgra duce pe acolo; dar considerându, că dela gara pâna la orașu ai s'e mergi mai o óra, și teméndu-ne, că nici la gara, nici in orașu nu vom gasi trasure: aflaramu mai cu scopu s'e nu mergemu pe calea ferata, ci s'e facemu tóta escursiunea acést'a cu trasur'a. Astfel este și mai romantica și mai placuta.

Plecaramu deminét'ia la 6 și jumetate. (Se 'nțelege, că de séra plecarea s'a ficsatu pe 5 óre.) Dupa o caletoria pré interesanta in frumós'a vale a Crișului repede, la 10 óre sosiramu la Aleșd. Acolo unu dejunu frugalu, și drumul — in sus.

Calea spre Padurea Năgra ese indata din Aleșd, și abia înaintezi unu kilometru, te urci, esti închisu între deluri, și nu mai vedi Aleșdul, nici frumós'a vale a Crișului repede. Dar in locu de acésta vedere pitorésca, sântemu recompensati de ajunsu. Áice par că sântemu in alte lume, totul este nou și suprinđetoru.

In locu de valeda larga, in care caletoriramu pâna la Aleșd, de aci 'ncolo ne adâncimu din ce in ce între dóue brațele de deluri, cari se 'nalt'ia cu repeđicune, atragéndu atențiunea de améndóue părțile drumului, unde mai zarimu câte-unu paménșoru de aratu, câte unu prunetu încarcatu cu prune, mai iéta și unu satu, Pesteșul, imprașciatu pe nu sciu câte deluri, apoi d'aci 'ncolo numai paserile și animalele de codru.

Trecemu și pe lâng'a o fabrica de firezatu, care stagnéza, dóra ca s'e admire și dên's'a posițiunea romantica in care a fost cladita, formându frontispiciul ușei delurilor, și delectându-se la vederea frumósei vâi ce se 'ntinde inaintea sa.

De-aci 'ncolo ne urcămú și mai tare, căci propriaminte numai acuma sosiramu la delul cel mare. Calea, facuta cu multa maestria și cu multe spese, conduce pe cóst'a delului, și, facéndu zigzaguri, se 'nalt'ia totu mai sus. In stâng'a nóstra se redica paretele de stánca, din care dynamitul a ruptu locul unde s'a facutu drumul pe care ne urcămú; la drépt'a nóstra casca o prepastia din ce in ce mai inspaimântátóre, al cărei fundu inse numai ici colo se vede, căci desimea arborilor i ține umbra eterna, dar susurul unui rțu sprintenu lovindu-se din pétra 'n pétra ni spune de adâncimea cumplita. Fața de noi stă delul, par că ar voi s'e ne oprésca in locu.

Dar inđeșertu. Calea serpentina invinge și greutățile unui suișu greu. Facemu la zigzaguri și la fia-care cotitura ni se deschide câte unu tablou nou. Incántati respirămú cu placere aerul sánetosu de munte, admirămú gigantic'a opera a naturei, și într'aceste ne totu urcămú. Sântemu in fundul codrului. Nu vedemu decât ceriul și îngust'a panorama ce ni ofere câte o cotitura. Dar iéta se factu lumina! Sosimu la unu punctu admirabilu. Ce prospectu sublimu!

Prin desimea crengilor, de-asupra corónei arborilor seculari din vale, peste vârfulurile delurilor de mai jos, ca prin unu ochianu, ni se presinta in departare o privelisce grandiósa. Unu tablou de colóre vénéta-violeta stă in o imponenta cadra de munti inaintea ochilor nostrii. E valeda Crișului repede, pe unde trecuramu, cu riurile sale fugatóre, cu satele-i dese, cu padurile-i întunecóse, și cu delurile sale îmbraciátóre.

Dar farmecul duréza numai unu momentu. Panorám'a se 'nchide, și iérasii nu vedemu afara din cercul in care ne aflămú; numai ici-colo zarimu jos in adânc'a prepastia drumul pe care veniramu inainte cu câteva minute. Ne aflămú fórte sus, și totusi ne mai urcămú. Iéta colo sus și calea pe unde avemu s'e trecemu.

Ne 'nfiorămu, când o zarimu. Ah! nu e cu putința să mergem pe acolo. Haid să ne coborim, că ne vom restornă! Dar n'aveți frica, iéta o nouă cotitura și amu ajunsu la locul inspaimântatu.

Și totuși nu sântem încă în vîrfu. Nu mai vedem decât vîrfurile arborilor. Nu mai auzim nici surul riului, pare că l'amu perdutu, și-a cautatu și acela unu coborîșu mai ușor. Numai frémelul ușor al frunzelor ni anunța, că aice aerul începe a fi mai liberu, că e unu vîntu ușoru; desetul se rarește, vedem și seninul ceriului, iéta-ne sus în vîrfu!

Cum să nu ținem pauza!? O casuția de pastoru se afla tocmai în vîrfu muntelui, și unu copilașu grasu ne saluta din ferésta. Unu isvoru abundantu ni ofere productul seu cristalinu. Unu prospectu admirabilu, o vale lunga impresurata cu bradetu ne atrage atențiunea ochilor. Cum să nu stămu locului?!

Unu ciobanu, copilu al codrilor, stetea adăncitu în gânduri, și rađematu pe cîomagul seu, privia cu mirare societatea noastră vesela.

Unu glumetiu dintre noi îl întrebă:

— Departe-i încă locul acela?

— Care locu? — respunse el întrebându.

— Unde ne ducem noi.

— Dar eu nu știu unde ve duceti.

Unu risu generalu fu resplat'a acestei glume, și ciobanul începă să rida și el cu noi de distragerea prefacuta a întrebatorului, carele par că nici nu-si aducea aminte, că pôte să fie cineva p'acolo, care să nu știa, că noi ne ducem să vedem fabric'a de sticle din Padurea-Négra.

Sub impresiunea acestei ilarități ni continuaramu calea. Cât ne suiramu dincoace, atâta ne coboriramu dincolo, desfetându-ne în niște panorame dóra și mai frumoșe; și la două ore și jumetate șosiramu la țint'a catoriei noastre, la fabric'a de sticle.

Acésta se afla în o vale incungîurata gîuru-impregîuru de deluri, unde lucratorii, toti adusi de prin alte țeri, formara o colonia, unu satu, care se numesce Padurea-Négra, și în care se afla și poșta, și unu otelu cu unu etagiu.

Dupa ce ne aședaramu, și ne stêmperaramu puçintel fόμεa, porniramu să visitămu stabilimentele. Spre norocirea noastră, unul din noi mai fusese acolo, și astfel avuramu unu cicerone bunu, care ne și conduse în tôte locurile unde se lucră.

Grab'a cea mai mare înse ni fu, că cumperaramu niște suveniru, o multime de pocale, tôte asemenea, în cari ne și gravaramu cinstitele nume. Apoi merseramu a vedé ștémpurile cari facu din petri farin'a cea mai fina, tocilele cari pregatescu pocalele și buteliile cele taiate, și în fine imosantul localu unde se sufla sticl'a. Între tôte acest'a face impresiunea cea mai viua. Când intraramu, tocmai nu se lucră, adeca nu se suflă, ci numai se ferbiá materialul. Dar ni se spuse, că sér'a dupa 9 ore suflarea va începe.

Așteptaramu cu nerabdare momentul acela. Înainte de dece ore ni se anunția, că lucrul are să se 'ncepa. Grabiramu toti acolo. Lucratorii, toti niște ómeni palidi, se adunara mai ántăiu înainte icónei sante, ingenunchiara cu pietate și rostira o rugaciune în limb'a slava, căci toti sînt boemi, moravi etc. Apoi se apucara de lucru.

La cuptorul cel mare, în care se incaldesce cu gazu, se aflau dece óle, la fia-care óla se postă unu lucratoru, unu ajutoru și unu copilu care avea să pórte la recoritóre obiectele de sticla ce se vor gati. Erá unu ce grozavu pentru ochi a privi în acel focu cumplitu, dar înca a stá aprópe de el, cum steteau lucratorii! Înse lor nici că le pasá, scoteau materialul cu o ruda, îl invértiau, suflau în el prin acea ruda, îl puneau în

forma, și pocalul séu ori ce capetá form'a necesaria, apoi intrá în mân'a ajutorului, carele i facea cele din urma poleíri, și obiectul erá gata, pruncul îl ducea în fuga în recoritoru, în fuga, căci pe când el se rentorcea, ierasi trebuiá să țina form'a, și așá totu în fuga lucrul inaintá de minune.

Unul dintre lucratori ni oferi, că deca voimu, putemu și noi suflá ceva, și damele numai decât și suflara mai tóte pe rëndu când unu bocalu de apa. În câteva secunde bocalul fu gata, și bucuri'a fu deplina. Putereai s'aduci d'acolo suvenire mai placuta?!

Erá fórté interesantu a privi acestu lucru diligentu. Umblam pe rëndu la fia-care și ne uitam, cum unul facea pocale, altul butelie, al treile sticle de lampa, al patrale iegi de crastaveti, al cincile de otietu și așá mai departe. Și într'aceste ei mai aveau timpu să si converseze și să injure pe pruncii cari întárđiau.

— Dar pána când va durá lucrul acesta?

— Pána máne dupa miédíadi la patru ore. Materialul care în óle se fierbe timpu de 18 ore, se lucréza prin suflare 16 ore.

A suflá 16 ore în continuu la iégi, în o caldura atát de infernala, la lumina atát de orbitóre, în cât în totu localul nu ardea nici o lumina, ci erá luminatu de focul acesta, — nu-i gluma.

Erá o óra dupa miédíul noptii, când noi în fine obositi trupesce, dar nu și de ochi, ne duseramu să ne culcámu.

Deminéti'a, cum ne scularamu, alergaramu ierasi acolo, și bietii ómeni totu mai lucrau. Dar pe atunce aveau deja mii de obiecte gata. Trebuie să grabésca. Plat'a nu é tocmai mare. Pentru o iéga de crastaveti ei capeta cinci cruceri; dar câte se spargu, pána ce nimerescu un'a buna! Fabric'a vinde pe anu obiecte în pretiu de 100,000 fl. Ea aparține Societáti de creditu ipotecaru.

În fine obositi de atáta vedere, ne rentórseramu la otelu, și, dupa unu prándiu comunu, porniramu cătra casa, unde sosiramu sér'a la dece ore. Dar suvenirea acelei nopti va remáne nestérta în memori'a noastră.

Ioșif Vulcanu.

Literatura si arte.

Poesi'a poporala de multu timpu n'a fost reprezentata în fói'a noastră. De atunce în cartónele redacțiunii s'a adunatu unu materialu atát de abundantu de genul acesta, încát ni-amu propusu, să alegem din el cele mai frumoșe și să le presintămu cetitorilor nostri. Începem dar aceste publicațiuni cu epigramaticele strofe pline de frumusetie, primite mai de multu dela amicul nostru Ion Porutiu, pe care credem că-l vom revedé în fói'a noastră și cu alte lucrări.

DI V. R. Buticescu, carele ni-a promis o novela noua pentru fói'a noastră, și-a adunatu tôte poesile publicate în felurite întreprinderi literare, și le va scóte la lumina într'unu volumu. De siguru, publicul românesc va spriginí cu caldura acésta colecțiune de lucrări ale unui scriitoru român atát de talentatu. Ar fi bine, de cumva onorab. nostru amicu ar da în mânil publicului nostru cetitoru și vr'o culegere din novelele sale, cetite pretotindene cu atáta placere.

Notitie economice asupra Tâierii Padurilor din țera este titlul unei prețioșe cărți scrisa de dl P. S. Antonescu Remusiu, ingineru forestieru fostu elevu al școlei forestiere din Nancy. Acésta carte eșita de currendu de sub tiparu, la București, e în octavu formatu mare, conțindu 129 pagine, și se afla de vëndare pe la librarii. Cetitorul va puté să găsésca într'ens'a interesante amenunte.

Diuaristicu. „Romanu“, sub titlul acesta a aparut la Roman unu „jurnalul pentru toti“, redactatu de dl E. Arghiropol; apare odata pe septemăna, „cautându se împace tôte ideile și gusturile cele mai dificile“. — „Bukarester Tagblatt“ este titlul unui nou diuaru germanu, care a început să apară la Bucuresci; va eși în tôte zilele.

Carte nouă. „Amoru si lacrimi“, poesii nòue de P. Georgescu la Bucuresci, de vânzare în librariile de acolo cu pretiul de 50 bani.

Biserica si scòla.

Archidieceș'a Blasiu. *Concursurile* următoare se publica de cătra consistoriul mitropolitanu: pentru două stipendie de câte 84 fl., trei de câte 63 fl., și 1 de 60 fl. din fundațiunea lui dr. Romantiai; pentru 1 stipendiu de 52 fl. 50 cr. din fundațiunea episcopului Bobu; pentru unu stipendiu de 60 fl. din fundațiunea lui Petru Maior; pentru două stipendie de câte 60 fl. din fundațiunea G. Vajda și a consòrtei lui Elisabeta Foliovicu; pentru două stipendie de câte 100 fl. din fundațiunea mitropolitului Siulutiu. Aceste stipendie se dau tinerilor români studenti din Transilvani'a; terminul este 15 septembrie.

Școale normale gr. c. rom. oradane. *Publicatiune.* Înscrierile pe anul școl. 1880/1 la institutul publ. de 4 cl. norm. gr. cat. rom. oradanu se vor ține în zilele: 1, 2, 3 și a 4-a a unei sept., ier prelecțiunile regulate publice se vor începe în a 6-a a aceleiasi luni. Cu onóre se invita acei știm. parinti, cari au intențiune de a-si instrui fiii în acestu institutu, ca să binevoiêșca, în zilele mai sus atinse, a se insinua cu ei în localitatea institutului de sub nrul 99 a stradei „felső Pecze“, unde dela respectivii docinti, dupa clase, va fi de a se mijloci înscrierea. Înscierea mai târziu cu o luna, numai cu escusațiune autentică, va fi mijlocibila. Limb'a de instrucțiune, în tôte patru clasele, este cea româna și magiara, propunându-se și gramaticile acestor limbe paralelu. În clas'a a 4-a, fiind că auditorii în totu anul sânt de a trece la clasele gimnasiale ori reale magiare, ca să aiba desteritate receruta în limb'a studiele — cu escepțiune — se propunu în limb'a magiara. Didactrul, respective „famulit'a“ care pâna acuma a fost unu florinu v. a., de aci înainte, dupa hotarirea ședintiei lit. din 26 jun. a an. c. — va fi peste totu anul 2 fl. v. a. care suma va fi de a se solvi fără scađementu, cu ocasiunea înscrierii, din partea tuturor invetiaceilor, iertându-se numai chiar celor orfani, seraci. Oradea-mare la 25 aug. a an. 1880. *Diriginti'a.*

Dieceș'a Caransebeșu. Alegerile pentru congresu s'au ordonatu în ședinti'a dela 19 l. c. Deputatii preoțesci se vor alege la 25, iera deputatii mireni la 31 august st. v.

La gimnasiul din Naseudu au funcționatu 15 profesori; numerul școlarilor inmatriculati a fost 185, din acestia au desertatu 8, a muritu 1; afara de unul, toti au fost români, și anume 135 gr. c., și 38 gr. or. Fondul spre ajutorarea școlarilor în casu de morbu are 1117 fl. 67 cr.; bibliotec'a avu percepțiuni de 725 fl. 24 cr., și s'a cumperatu cărți peste totu de 170 fl.; fondul pentru requisite și materialu de desemn, speșindu anul trecut 114 fl. 8 cr., are unu capitalu de 424 fl. 96 cr.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru românu va ține adunarea sa generala de est-timpu la Sibiu în zilele de 19 și 20 septembrie st. n., dupa program'a publicatain nr. 61 al foii nòstre.

Asociațiunea transilvana. *Despartimentul I* al Brașovului a amânatu adunarea sa, anuciata pe 12

sept. la Cernatul Sacelelor, din cauza că în acea dumineca se va ține sinodul parochialu în tôte comunele pentru alegerea deputaților congresuali; adunarea amânata se va ține la 7/19 sept.

Asociațiunea naționala din Arad a îndreptatu din ședinti'a de 2 julie a direcțiunii sale unu cerculariu cătra inteliginti'a româna din aceste părți. Cerculariu a sositu la noi abiă zilele trecute, deci numai acuma ni putem face datori'a, apelându la toti aceia cari potu, să se inscria ca membrii la acêsta asociațiune, care are o programa atât de frumoșă. Tacs'a pe unu anu e 2 fl., banii sânt a se tramite percepturului dl dr. Lazar Petrovicu în Arad.

Reuniunea învetatorilor gr. or. rom. din tractul Timișorei va ține adunarea sa generala la 2 septembrie st. n. în sal'a mica a otelului „Principele de corôna Rudolf“. Sêr'a reuniunea româna de cântări din Lugoșu va da unu concertu, dupa care va urmâ o petrecere de jocu; venitul curatu este destinat în favorul fondului reuniunii.

C e e n o u ?

Sciri personale. *Din famili'a Mocioniana,* dl George cu soçi'a și ficia sa contessa Bethlen, dimpreuna cu soçiul ei, apoi fratii Alesandru și Eugeniu au sositu în 18 l. c. la Naseud, unde au fost primiti cu entusiasm. — *Ministrul Tréfort* a sositu zilele trecute la Sibiu. — *Pr. Ssa Ioan Metianu,* episcopul Aradului, a petrecutu în septemân'a trecuta la Budapesta, luându parte la ședintiele comitetului dirigitu al fundațiunii Gozsduiane. — *Ivasovicu,* fostul mitropolitu sêrbescu, s'a întorsu dela băile din Teplitz la Carlovitz, de unde acusi se va mutâ la Biserica-alba. — *Ministrul-presiedinte Tisza* a plecatu la băile dela Ostende; în absinti'a lui il va suplini în presidiu Tréfort.

Domnul României se va rentôrce din caletori'a sa în lun'a viitoare; atunce se va opri pe timpu scuriu și în Ungari'a, unde i se va presintă regimentul de infanteria nr. 6 al căruu șefu onoraru a fost numitu de curênd.

O fapta frumoșă. Ni se împartașesce, că Rds. D. Teodor Kóváry, canonicu în capitlul gr. c. românu din Oradea-mare, care și pâna'acuma a ajutoratu pe mai multi tineri români, iêrasi a împletitu o rosa în cunun'a meritelor sale în asta privinti'a, căci dă ajutoru materialu unui tineru românu, dlui Demetriu M. Kiss, la facerea rigoróselor pentru doctoratul în drepturi. Acestu ajutoru, care se urca la 300 fl., lauda de ajunsu pe generosul barbatu, fără să mai aiba trebuinti'a de cuvintele nòstre; cu tôte aceste il felicitâmu și noi la acêsta fapta frumoșă!

Sciri din Români'a. *Dl I. C. Fundescu,* proprietarul și directorul diuarului „Telegraful“ din Bucuresci, a avutu nenorocirea să-si rupe zilele trecute piciorul la băile dela Mehadia; dsa fu transportatu acasă, și cu tóta gravitatea fracturei, grația ajutorului dlor dr. C. Dimitrescu Severênu, dr. G. Rômnicianu și Racovicianu, este acum afara de ori ce pericolu. — *La Braila* unu elevu dela biuroul postal, numitu Savescu, a isbutitu a sustrage dela acel oficiu sum'a de 30,000 lei în bilete ipotecare în complicitate cu unu copistu la judecatori'a de pace, C. Ionescu; banii s'au gasitu în Bucuresci la parintele lui Ionescu, și anume 27,227 lei, ier la Savescu 800 franci. — *Dl B. Boerescu,* ministru al afacerilor straine, a plecatu la Sinaia și de acolo la băile dela Karlsbad. — *Din Galati* scrie diuariul „Poșt'a“, că joi a sositu în portul de acolo unu vaporu sub pavilionu bulgaru; el se întôrce din Bulgari'a unde a debarcatu tunuri și munițiuni; merge la Reni pentru a fi din nou încarcatu. — *Principess'a Olga Vogoride,* nascuta Sturdza, a muritu la 9/21 l. c., în etate de 21

ani la Iasi; jun'a principessa mórta, fiindu o ánima nobila, erá iabita de toti.

Sciri scurte. *O noua libraria romana* s'a deschis la Braşovu de cátra junele comerciantu dl N. I. Cărcu. — *Dunarea* a inundatu o parte a insulei Margareta între Pesta şi Buda, paguba mai mare înse numai gradinarului i-a facutu, carele şi-a veđutu astfel totu lucrul seu zedarnicitu. — „*Omladin'a*“ serba ţinú Ńilele trecute adunare publica în Neoplanta, şi constituindu-se, decise cá ori ce sêrbu de 18 ani, i póte fi membru; „Omladina“ se ocupa numai de literatura şi de cultura. — *In casul unui resboiu* între Turci'a şi Greci'a, Austro-Ungari'a ar ocupá Novi-Bazarul. — *Mostenitorul de tronul Rudolf* la 9 septembrie va sosi la Berlin, ca sê asiste la manevrele de acolo. — *Diu'a lui Kossuth*, Ludovic, a fost serbata de cátra ungurimea de partid'a extrema pretotindene cu mare entusiasm.

Necrológe. *Ioan Grauru*, vice-protopopu gr. c. al tractului Ludoşului de Mureşu, a încetatu din vieťia în etate de 68 ani, la 28 august; il gelescu: soći'a sa nascuta Iuliana Ludaşi, fiii şi ficele: Ioan subjude r. cu soći'a Ana, Ana cu soćul seu Rece medicu şi Paul cu soći'a Maria. — *Nicolau Márkus*, deputatu dietalu, unul din cei mai de frunte membrii ai nóuei generaťiuni magiare, a repausatu, marti, în etate de 33 ani.

Cronic'a lunei.

Domnul şi Dómn'a României, ajungêndu din Ischl la München, aci Dómn'a cu suit'a sa au luatú direcťia Coblenťia, spre a merge la Neuwied, iér Domnul spre Ulm, pentru a merge la Sigmaringen. La 15 aug. Domnul a ajunsu în oraşul Ulm, şi a petrecutu nóptea acolo, deminêťia a facutu o mica preumblare prin oraşu pe jos; guvernatorul şi comandantul fortareťiei se presintara Domnului, la otelu şi la gara. Apoi óspele innaltu porni. La 1 óra dupa miêdiadi Domnul se cobori la staťiunea Mengen, unde il aşteptá muma sa principess'a de Hohenzollern cu unu şambelanu şi una din damele sale de onóre, de aci au pornitu împreuna în trasuri de gala, la Krauchenwies, una din reşedinťiele de vóra ale príncipelui de Hohenzollern; îndata dupa sosire a urmatu prândiul la care au luatú parte mai multe persóne distinse ale casei prínciare; la fine príncipele de Hohenzollern a purtatú unu toastu urându buna venire Suveranului României. Domnul avea sê petreca acolo câteva Ńile.

Români din Tesali'a. Diuarniul „Le Courier d'Orient“ scrie, cá autoritáțile turcesci au opritu pe Apostol Margaritu, prinťr'unu „emirmane“ tramisu dela Monastir, şi cititu la Vlaho-Clisura, în Ńiu'a de 1 iulie, de a ínvetiá limb'a romána în școl'a din Vlaho-Clisura, al cárei fundatoru şi directoru este, şi de a se amestecá în școlele române. Acesta oprire se escusa de cátra Ńiuarniul turcescu „l'Osmanli“ astfel: Dêca autoritáțile otomane aru spriginí aspiraťiunile naťionale ale Românilor, ori cât de laudabile sânt din punctul nostru de vedere, ele aru nesocotí drepturile patriarchatului, şi spre a se conformá príncipiilor de umanitate şi civilisaťiune, cari milítêza în favóra românilor, aceste autoritáți aru fi fost silite sê negligeze datoriuile, pe cari legea le împune, procurându astfel grecilor ocasiunea de a scóte strigate în lumea larga.

Guvernul bulgaru concentréza trupele sale la Silistra şi în ímpregiurimile acestei cetáti. Scopul acestei concentrári e ca sê puna mân'a pe Arab-Tabia, în casul când Români aru voi sê ocupe acestu locu íntaritu, în virtutea decisiunei puterilor semnatare tractatului din Berlin. Este mai multu ca siguru, cá Români'a, aperându-si dreptul ei, nu va cedá ameninťárilor bulgaresci. Se scrie din Bucuresci, cá generalul Slaniceanu, ministru de resbelu; s'a dusu în Dobrogea pentru a prepará

luarea Arab-Tabiei, în momentul când puterile o vor permite. Trupe românesci au fost tramise pe țermul dreptu al Dunării.

Regin'a Spaniei şi dimpreuna cu ea tóta curtea s'a rentorsu din La Granja la Madrid, spre cea mai adâncá parere de reu a curtii, care departe de capítala a trairu lume alba şi a dusu o vieťia negenata. În castelul La Granja a fost esilata rigóra etichetei de curte, şi parechi'a regésca, dimpreuna cu suit'a lor, au petrecutu Ńilele în veselii cordiale. S'au datú şi unele serate cu jocu, vênátóre arangiate sub conducerea regelui, excursiuni între munti, dejunuri pe iérba etc. şi diplomatii şi damele de onóre uitara cu totul, cá se afla pe pamêntul clasicu al etichetei rigurose. Dar timpul frumosu a trecutú, cáci datin'a strabuna pretinde, ca regin'a sê nasca în Madrid. În La Granja iérasu e línisce.

Bavari'a are sê serbeze peste câteva Ńile a șeptea aniversare seculara a dinastiei sale. Acêst'a, precum se scie, e cas'a Wittelsbach, al carei descendinte din urma este actualul rege Ludovic, carele ínca nu e însoratu. Pentru acêst'a, atât la München, cât şi în alte oraşe, s'au facutu mari pregatiri; ínse regele, carele are curiose îndatinári, a declaratú categoric, cá nu va primí deputaťiunea camerelor şi autoritáțile oficiale, şi a datú ordinu ca serbările sê fia pe deplinu lipsite de ori ce caracteru oficialu.

Filoxer'a în Franci'a la sfírşitul anului trecutú, din 1.889,539 de hectare plantate cu vitia, a copleşitu 319,760 hectare; 474,760 hectare s'au distrusu cu totul; 3830 de hectare au fost abiá replantate cu butaşi americani. Diferite lécuri s'au întrebuintiatu, fâra a puté da vr'unu folosu ínsemnatu; astfel 5114 de hectare au fost încercate prin íncare, 3122 au fost tratate prin sulfur de carbonu, şi 627 au fost tratate prin sulfocarbonatu. În Franci'a se cautá necontentitu sê se scape de acêsta nenorocire, fabricându, pentru comerciul cel micu, vinu facutu din stafide.

Sciri straine. *Dictatur'a în Russi'a* s'a sistatu; Loris Melikoff a primitu postul de ministru de interne, şi va conduce şi poliťia, deci schimbarea are sê fia numai formala, şi are sê 'nsemneze ínaintea lunei numai atâta, cá Russi'a nu mai are trebuinťia de dispoziťiuni estraordinarie. — *La serbarea din Brusela* oferita la 19 l. c. de municipalitatea acelu oraşu municipalitáților oraşelor celor mari din Europa, precum aflámu din „Press'a“, represintantul capitalei Bucuresci a fost dl colonelu Barozzi. — *Regele Greciei* va avé o íntrevedere cu regele Italiei mai nainte d'a se întórce la Atena. — *In Irlanda* starea lucrurilor ía din Ńi în Ńi unu caracteru mai revoluťionaru; în mai multe locuri s'au întêmplatu turburári seriose. — *Legatiunea romana* a cerutu la 19 l. c. Portii autorisaťiunea pentru canonicier'a „Griviťia“ d'a trece strímțórea Dardanelelor; acestu vasu a sositu în Dardanele. — *Locuitorilor din Dulcigno*, cari voiescu a emigrá pe teritoriul otomanu, li se vor pune la dispoziťiune dóue vase turcesci de transportu. — *Turci'a* a garantatu funcťionarilor germani, dar mai cu sêma oficiarilor plat'a regulata a soldelor sale. — *Din Belgrad* se scrie, cá în urm'a caleťoriei la Ischl a príncipelui Milan, departarea cabinetului Ristici a devenitu inevitabila; acolo se considera ca íncheiata o alianťia militara a Serbiei cu Austri'a şi Germani'a, ceea ce se va ínlesní prin o concesiuune facuta de Austri'a noului ministeriu. — *Pap'a Leon XIII* a primitu a fi nanasul la botezul ce se aştepta în famili'a regésca din Spani'a.

Proprietaru, redactoru respundátoru şi editoru :

IOSIF VULCANU.

